

En sammanfattning av
WHAT NOW
För en alternativ utveckling.

1975 08 04

Resultatvärdering 18

En sammanfattning av 1975 års Dag Hammarskjöldrapport med titeln "WHAT NOW - Another Development", Uppsala 1975. Rapporten omfattar 130 sid och ges ut av Dag Hammarskjöldfonden i Uppsala. Den är ett oberoende bidrag från drygt 50 forskare, politiker, tjänstemän i internationella organ m m inför FNs sjunde extra generalförsamling, 1975. Sammanfattningen har gjorts av Patrik Engellau.

1975 08 04

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sid

0	FÖRORD	1
1	INLEDNING	2
2	FÖR EN ALTERNATIV UTVECKLING	5
2.1	Den alternativa utvecklingen inriktas på mänskliga behov, först och främst på att utplåna fattigdomen	5
2.2	Den alternativa utvecklingen går framåt av egen kraft	6
2.3	Den alternativa utvecklingen sker i harmoni med miljön	6
2.4	Omedelbar handling är nödvändig och möjlig	6
2.5	Hur mycket är lagom - ett alternativt Sverige	6
2.6	Själv tillit och ujamaa: Tanzanias utvecklingsstrategi	9
3	FÖR EN NY INTERNATIONELL ORDNING	9
3.1	För kollektiv själv tillit i tredje världen	10
3.2	En dagordning för förhandlingarna mellan tredje världen och i-länderna	11
4	FÖR ETT NYTT INTERNATIONELLT UTVECKLINGS- OCH SAMARBETSSYSTEM UNDER FÖRENTA NATIONERNA	12

1975 08 04

DEN ALTERNATIVA UTVECKLINGEN

0 FÖRORD

Detta är ett sammandrag av den rapport som Hammarskjöld-fonden publicerat inför Förenta Nationernas generalförsamlings sjunde särskilda möte i september 1975. Rapporten, som kallats "What now" med underrubriken "Another development", anges följa de tankegångar som utvecklats i samband med FNs stora konferenser under de senaste åren, till exempel miljökonferensen i Stockholm 1972, befolkningskonferensen i Bukarest 1974 samt sjörättskonferensen i Caracas 1974 och Genève 1975. Analysen och förslagen bygger dessutom på studier som utarbetats inom ramen för 1975 års Dag Hammarskjöldsprojekt, framför allt av u-landsforskare.

Rapporten har fyra avsnitt. I inledningen beskrivs den kris i vilken världen idag befinner sig och antyds riktningen för en alternativ utveckling. I det andra avsnittet behandlas denna alternativa utveckling närmare. Dessutom redovisas hur utvecklingen skulle kunna se ut i ett i-land och ett u-land. I det tredje avsnittet föreslås någrainslag i en ny u-landspolitik. Avslutningsvis diskuteras FN-systemets funktioner i en ny värld och några organisatoriska förändringar som skulle öka FNs möjligheter att verka för förbättringar.

Avsnittet "Hur mycket är lagom - ett alternativt Sverige" bygger på en rapport som skrivits för 1975 års Dag Hammarskjöldsprojekt av Göran Bäckstrand och Lars Ingelstam vid sekretariatet för framtidsstudier. Det därpå följande avsnittet om Tanzania tjänar som exempel på hur en alternativ utvecklingsstrategi kan se ut. Avsnittet bygger på ett anförande av J H J Maeda och Ibrahim M Kaduma vid Institute of Development Studies i Dar es Salaam.

Världen befinner sig idag i kris. Folkflertalet i tredje världen får inte sina grundläggande behov tillgodosedda. De lider av svält och ohälsa. De varken förstår eller har makt över sin levnadssituation. Besvikelsen sprider sig även bland i-ländernas befolkning. Den hittillsvarande utvecklingen har inte förmått tillfredsställa människorna.

Krisens orsak ligger i det ekonomiska och politiska systemet och den ojämna maktfördelning, som det gett upphov till. Ett litet antal rika länder dominerar över ett stort antal fattiga länder. Samtidigt brister det i jämlikhet inom länderna. Systemet gynnar en elit som i första hand finns i i-länderna men som inte saknar medlöpare i tredje världen.

Om inga förändringar görs kommer problemen att bli allt svårare. Framtiden bestäms av den politik som utformas idag. Det rådande systemet måste förändras, och det kan förändras.

För att världen skall få uppleva några förbättringar måste de relationer som idag råder mellan och inom länderna förändras. Några händelser på senare tid inger hopp om att detta skall bli möjligt.

Den första är OPECs beslut att höja oljepriserna. Detta beslut representerade något helt nytt. För första gången har några länder i världsekonomin utkant tagit ett beslut som i högsta grad strider mot de rika ländernas centrala ekonomiska intressen.

För det andra har Indokinas bönder efter en bitter kamp för oberoende lyckats befria sig från den väldigaste militära och teknologiska makt som världen hittills sett.

Vidare finns motsättningar mellan de industrialiserade länderna. Några av de mindre känner behovet att bryta den hegemoni som de av tradition dominerande länderna utövar.

Den rådande ordningen håller alltså på att bryta samman. Uppgiften är att skapa en ny. Denna nya ordning måste göra en alternativ utveckling möjlig, en utveckling som inriktas på att tillfredsställa mänsklighetens behov, i första hand de fattigas.

Den alternativa utvecklingen måste anpassas till lokala förhållanden. Det finns ingen väg som kan följas av alla. Utvecklingen måste springa fram ur varje enskilt samhälles förutsättningar och varje samhälle måste i första hand lita till sina egna krafter. Samtidigt har världssamhället ansvaret att säkerställa villkoren för en utveckling baserad på självtillit i de enskilda samhällena. Vars och ens erfarenheter måste ställas till de övrigas förfogande. Detta är kärnan i den nya internationella ordningen.

Det enskilda samhällets utveckling är nära förbunden med omdaning av de internationella förbindelserna. Ingen strategi för förändring kan bortse från detta, och här ligger ytterligare en anledning att känna hopp. För vilka intressekonflikter än är idag har majoriteten av världens folk gemensamma intressen på lång sikt. I själva verket skulle alla folk ha glädje av att makten fördelades annorlunda.

Det är mot denna bakgrund som FNs generalförsamlingens sjunde särskilda möte, 1975, bör betraktas. I december 1974 fastställde generalförsamlingen vilka frågor som mötet ska behandla. Man ska diskutera en rapport om internationella ekonomiska aktiviteter. Särskilt kommer man att studera hindren för att det tidigare antagna aktionsprogrammet och internationella utvecklingsstrategin verkställs. Vidare ska det särskilda mötet vidta åtgärder och föreslå organisatoriska förändringar av FN-systemet i syfte att stärka dess handlingskraft vad gäller det internationella samarbetet för utveckling.

Svagheten i den internationella utvecklingsstrategin har legat i dess begränsade perspektiv. Den har inte behandlat i-ländernas problem, utan begränsat sig till att diskutera frågor om handel och bistånd. Den har utgått från antagandet att tredje världen skulle utvecklas om den anslöts närmare till det internationella ekonomiska systemet. Men detta antagande har lett till ökat beroende och minskad självtillit. U-ländernas produktion har anpassats till det internationella systemets önskemål i stället för till de egna behoven. Vidare har de planer och strategier som antagits inte ställt några verkliga krav på de länder som undertecknat dem.

Det sjunde särskilda mötet står inför ett val. Antingen måste man besluta att sätta igång en verklig förändringsprocess eller också försjunka man på nytt i de tomma frasernas politik.

Den alternativa utvecklingens grunddrag

Följande tio punkter, varav några behandlas mer ingående nedan, utgör grundragen i en alternativ utveckling.

- 1 Utvecklingen måste tillfredsställa människornas behov, särskilt de fattiga människornas och de eftersatta gruppernas. Det innebär bl a att konsumtionsnivån måste sänkas i i-länderna. Men det är inte bara materiella behov som måste beaktas, utan även sociala och mänskliga relationer och förhållandet mellan samhället och miljön.
- 2 Tredje världens förmåga att lita till egna krafter måste stärkas. Nationernas kontroll över sina egna resurser måste skärpas och utflödet av resurser från u-länderna stoppas. Samarbetet mellan u-länderna måste utvecklas, både för att öka den kollektiva självtilliten och för att de ska kunna förbättra sin förhandlingsposition gentemot i-länderna.

- 3 Traditionella ekonomiska, politiska och sociala strukturer måste omformas. Exempelvis kan jordreformer bli nödvändiga, inkomster och förmögenheter behöva omfördelas och det politiska beslutsfattandet decentraliseras.
- 4 Livsmedelsproduktionen måste ökas i tredje världen, både på lokal, nationell och regional nivå. Stora livsmedelsresurser måste läggas upp för katastrofsituationer. Sådana reserver bör finansieras av flera länder och kontrolleras på demokratiskt sätt.
- 5 Den som kontrollerar teknologin kontrollerar utvecklingen. Därför måste vetenskapen och teknologin nyorienteras i enlighet med den alternativa utvecklingen. Detta innebär inte att den teknologi som hittills utvecklats ska förkastas. Tvärtom ska den nya teknologin förbättra och anpassa den redan existerande efter människornas behov.
- 6 Medborgarna har rätt till information om utvecklingens krav och om konflikter och förändringar. FN kontrolleras informationen och utbildningen av maktapparaten som manipulerar människors medvetande. Ett nytt slags information behövs som baseras på äkta samarbete och jämlikhet mellan folken.
- 7 En ny politik för resursöverföring till u-länder bör utarbetas för att de ska kunna genomföra de åtgärder som den alternativa utvecklingen kräver. Sådana resursöverföringar bör särskilt gå till länder som genomför strukturella förändringar och som strävar efter att utplåna fattigdomen.

Resursöverföringen bör finansieras dels med inkomster som härrör från utvinningen av havsbottnens rikedomar, dels genom en internationell skatt samt dels genom att stormakternas militärutgifter disponeras om.
- 8 En världsmyndighet bör upprättas för att kontrollera mänsklighetens gemensamma tillgångar, till exempel de delar av haven som inte ligger under nationell överhöghet, obebodda områden såsom polerna och den yttre rymden. Havsbotten bör omedelbart underställas en sådan myndighet.
- 9 FN-systemet bör omorganiseras så att det blir ett effektivt verktyg för en alternativ utveckling och för ett förnyat internationellt samarbete.
- 10 Samhällena är alltför rika i sin mångfald för att helt kunna representeras av sina regeringar, även om dessa är demokratiska. Samhällena och individerna bör därför ha en möjlighet att överklaga. En internationell kommitté bör därför inrättas för att pröva sådana överklaganden och rapportera till världen om brott mot individernas och samhällenas materiella, psykologiska och politiska värdighet.

Denna rapport utgår från att hindren för en alternativ utveckling inte givits av naturen utan skapats av människor. I princip finns tillräckligt med resurser. Problemet är att fördela dem på ett rättvisare sätt. Olika samhällen kommer att följa delvis olika utvecklingsvägar, men de värderingar som styr handlandet måste vara desamma. I första hand måste människans rätt till ett anständigt och värdigt liv erkännas. Därför kan de fattiga inte lämnas åt sitt öde.

Men till de grundläggande mänskliga rättigheterna hör inte bara rätten att kunna tillfredsställa de materiella behoven. Dit hör även rätten att tala och veta och förstå, rätten att få utbildning och att delta i de beslut som formar levnadsvillkoren. När bönder och arbetare berövas allt ansvar, när den vetenskapliga forskningen underställs profitintresset, när utbildningen gör eleverna till främlingar inför sin egen kultur och reducerar dem till verktyg i produktionsprocessen, när protesterna tystas med våld och politiska fångar torteras, kan man då hävda att utvecklingen är på väg mot sitt mål?

2.1

Den alternativa utvecklingen inriktas på mänskliga behov, först och främst på att utplåna fattigdomen

De mänskliga behoven är sålunda både psykologiska och materiella. Men dessa ligger inte på samma nivå. Först när de materiella behoven tillgodosatts kan de övriga tillfredsställas.

Svälten är idag utbredd. Världsbanken beräknar att 750 milj människor lever i absolut fattigdom. Den låter sig inte förklaras av någon absolut resursbrist. Problemet är fördelningen. Traditionella samhällseliga mekanismer som skapar ojämlikhet har förstärkts av u-ländernas försök att efterapa i-ländernas utvecklingsmodeller. Nya lösningar måste bygga på de rika kulturella variationer som finns i världen.

Tredje världens jordbruksutveckling uppvisar exempel på att beroendet fördjupats. Genom den "gröna revolutionen" har många u-länder blivit beroende av att importera handelsgödsel, utsäden och andra produktionsmedel. Den alternativa utvecklingen måste ändra på detta.

Likaså måste hälsovården i tredje världen ändras. Det är nödvändigt att den anpassas till de speciella omständigheter som råder på olika håll och att lokala resurser utnyttjas.

Utbildningssystemen måste också nydanas. Undervisningen ska bibringa människorna större insikter om samhället och om sig själva.

2.2 Den alternativa utvecklingen går framåt av egen kraft

Tredje världen kan inte längre försöka följa i-ländernas utvecklingsväg. Den måste bana nya, egna vägar. Dels har den väg som hittills följts inte lett till målet, dels har den visat sig fungera illa även i i-länderna, där människorna känner främlingskap trots att de inte behöver lida materiell nöd.

Den alternativa utvecklingen växer fram ur det enskilda samhället med dess särdrag. Den syftar till att stimulera människornas skapandekraft och att minska utlandsberoendet. Självtilliten finns på lokal, nationell och internationell nivå. Detta innebär inte att länderna skulle isolera sig från varandra. Tvärtom är samarbetet nödvändigt, men det måste vara ett samarbete byggt på jämlikhet.

2.3 Den alternativa utvecklingen sker i harmoni med miljön

Den hittillsvarande utvecklingen står alltför ofta i konflikt med miljön. Den har medfört att resurserna förslösas och ekosystemet hotas. Den alternativa utvecklingen däremot tar tillvara de möjligheter som ekosystemet kan erbjuda om det utnyttjas rätt. Kravet på mänsklighetens överlevnad och solidariteten med kommande generationer förbjuder samhället att överträda vissa av naturens gränser. I den alternativa utvecklingen samverkar miljöbevarandet med behovstillfredsställelsen.

2.4 Omedelbar handling är nödvändig och möjlig

Nya sätt att mäta fattigdomen måste utvecklas för att en lägsta godtagbar standard för hela världen ska kunna slås fast. Vidare måste metoder utarbetas att bedöma och övervaka olika sociala gruppers behovstillfredsställelse. Sådana metoder ska göra det möjligt att identifiera särskilt utsatta grupper och deras behov.

Dessutom ska man med deras hjälp kunna bedöma de tillgängliga resursernas fördelning mellan olika grupper, dessa gruppers över- eller underkonsumtion, och därigenom möjligheterna att göra omfördelningar.

Men redan innan sådana metoder utvecklas måste åtgärder vidtas i syfte att undsätta de fattigaste. Exempelvis kan resurserna omfördelas och program för socialt nödvändiga arbeten sättas igång i stor skala.

2.5 Hur mycket är lagom - ett alternativt Sverige

Av följande tabell framgår den svenska produktionsvolymen i olika industrisektorer år 2000 jämfört med år 1968 förutsatt att ekonomin växer med 6 respektive 4 procent årligen.

Sektor	Bas 1968	Tillväxttakt	
		6 %	4 %
Industri (totalt)	100	650	380
Gruvdrift	100	560	289
Livsmedel	100	297	234
Papper & pappers- massa	100	549	339
Kemisk industri	100	1 047	687
Stål och metall	100	707	379

En fråga man kan ställa sig är vad vi ska göra med all denna produktion. För dem som anser att siffrorna är rimliga finns olika alternativ. Man kan dels tänka sig att nya konsumtionsmönster utvecklas, dels att en del av dessa resurser överförs till tredje världen som gåvor.

Men det finns också många som anser siffrorna orimliga. I-landsekonomierna i väst har redan nu svårt att hålla tillväxttakten uppe. Vidare kommer resurserna att sina och miljön att förstöras av en tillväxt som är så kraftig som itabellens beräkningar. Dessutom börjar allt fler människor anse att denna utveckling är otillfredsställande. Man önskar att tjänsteproduktionen ska öka i stället för varuproduktionen. Det är mot bakgrund av dessa överväganden som förslaget till ett alternativt Sverige utarbetats.

Förslaget utgår från ett antal grundläggande värderingar som råder i det svenska samhället. Den demokratiska traditionen är av stor betydelse, och en framtida utveckling kan endast ske med demokratisk kontroll genom en öppen politisk process. I välfärdsstatens andra måste särskilda åtgärder vidtas för eftersatta individer och grupper. Det är nödvändigt att både den naturliga miljön och arbetsmiljön förbättras. Världens enhet måste godtas och åtgärder vidtas i internationell solidaritet.

I dagens debatt om hur den internationella solidariteten ska genomföras i praktiken kan två olika riktningar urskiljas. Enligt den ena kan i-länderna bäst hjälpa tredje världen genom att upprätthålla sin tillväxt. Ju mer i-länderna konsumerar, desto mer skulle u-länderna kunna exportera och desto mer skulle deras produktion öka. Enligt den andra hämmar i-ländernas tillväxt utvecklingen i tredje världen. För att hjälpa u-länderna borde vi sänka vår egen konsumtion av energi och råmaterial.

Båda dessa tankesätt har sina svaga punkter. I-ländernas tillväxt har hittills inte gjort dem mer benägna att dela med sig till u-länderna. Inte heller har tillväxten löst u-ländernas problem. Idén om låg- eller nolltillväxt har svårt att vinna allmänt stöd. Det är därför nödvändigt att utarbeta ytterligare ett alternativ. Följande fem förslag skulle kunna utgöra komponenter i en sådan alternativt utvecklingspolitik för Sverige.

- 1 Köttkonsumtionen bör begränsas. Per capitakonsumtionen av nötkött, som idag uppgår till 16,6 kg per år, borde sänkas till 15 kg per år, och konsumtionen av fläsk från 30,7 till 22 kg. Stora jordbruksarealer skulle härigenom frigöras för annan produktion. Dessutom skulle en jämnare fördelning garanteras; vissa grupper konsumtion skulle eventuellt till och med öka.
- 2 Oljekonsumtionen bör begränsas. År 1970 konsumerades 3,5 ton olja per capita. Målet bör vara att stabilisera konsumtionen på denna nivå, även om detta mål inte omedelbart kan uppnås. På lång sikt kan det bli möjligt att sänka oljekonsumtionen till 3 eller kanske 2,5 ton per capita och år.
- 3 Byggnader bör utnyttjas mer effektivt. Resurssparande byggnadsmetoder bör uppmuntras av myndigheterna. Boendeytan bör fördelas jämnare med hjälp av regleringar och skatter. Om utrymmet fördelas jämnare kunde genomsnittsytan per person stabiliseras på en nivå som ligger ca 20 procent under den nuvarande. Härigenom skulle också olja kunna sparas, eftersom hälften av energin går åt till uppvärmning.
- 4 Konsumtionsvarorna bör bli mer hållbara. Om konsumtionsvarorna höll längre kunde ett av motiven för tillväxt försvinna. Staten skulle kunna lagstifta om vissa varors livslängd. Producenterna ålades ansvaret för att vissa varor höll under hela sin livslängd. På några basvaror - exempelvis skor och cyklar - borde mycket höga kvalitetskrav ställas. Vidare skulle de produceras av icke vinstdrivande företag.
- 5 Inga privatägda bilar bör finnas. Även om bilen är mycket användbar har den blivit ett hot mot miljön, framför allt i städerna. Samhället bör därför kontrollera bilarna och deras användning. Inga bilar skulle få användas i stadskärnorna, utan reserveras för medeldistanstransporter. Med sådana metoder skulle bilbeståndet kunna sänkas till 60 eller 70 procent av det befintliga.

Men effekten på u-ländernas situation av att sådana åtgärder vidtas i Sverige är obetydligt. Eventuellt kan de ha ett visst symbolvärde genom att ett rikt land visar sitt intresse för förändringar. Förslagets stora betydelse skulle emellertid ligga i dess inverkan på det politiska klimatet i Sverige.

Risken med förändringar av den typ som föreslagits är dels att sysselsättningen skulle hotas, dels att de skulle ge upphov till en stor byråkratisk apparat. För att lösa eventuella sysselsättningsproblem måste förändringarna planeras och genomföras i kontrollerade former.

Hänsyn måste också tas till tredje världens behov av resurser från de rika länderna. Denna överföring kan endast ske genom internationell beskattning. Internationell säkerhet på lång sikt kan bara åstadkommas om resurserna fördelas jämnare.

Hörnstenarna i Tanzanias utvecklingsfilosofi har sedan självständigheten varit frihet, jämlikhet och rättvisa. Tanzania ska dessutom så långt möjligt lita till sina egna krafter. Samarbetet med andra länder måste ske på grundval av jämlikhet.

Eftersom majoriteten av landets befolkning bor på landsbygden är det viktigt att bönderna förstår dessa riktlinjer och förmår omsätta dem i praktiken. Sedan 1967 har det varit en strävan att organisera folket i s k ujamaa-byar. Ujamaa betyder ungefär storfamilj på swahili och antyder den känsla av sammanhållning som ska känneteckna folkets arbete för utvecklingen.

Tanken är att dessa byar ska vara ett slags socialistiska samhällen, men variationerna är stora mellan byarna. Varje by ska få utvecklas efter sina förutsättningar. I byarna ska folkets ideologiska medvetenhet främjas. Samtidigt ska sysselsättningsmöjligheter beredas åt alla och produktionen ökas. Bypolitiken styrs av stormöten och, mellan mötena av verkställande utskott.

Sedan 1973 har en stor kampanj genomförts för att få folk att flytta in i byar, antingen i regelrätta ujamaa-byar eller i andra, vanliga byar. Det beräknas att omkring 80 procent av bondebefolkningen efter kampanjen bor i byar där något slags planering förekommer.

Byarna ska utgöra den ekonomiska basen i planeringen av landsbygdens utveckling. Projekt på bynivå kommer att genomföras i liten skala. Även om byarna behöver hjälp under inledningsskedet är deras främsta roll att bidra till folkets psykologiska och materiella frigörelse.

Målen har ännu inte nåtts, men vägen dit har påbörjats. Mellan 1967 och 1975 har stora framsteg gjorts. Inkomsterna har jämnats ut och allt fler människor har fått tillgång till olika slags samhällsservice. Det politiska beslutsfattandet har decentraliserats och invånarna har börjat delta i den politiska processen. Visserligen har misstag begåtts, men förmågan att lära av dessa är en betydelsefull del i en alternativ utveckling.

Tredje världen måste följa två parallella strategier. För det första ska resurserna omfördelas så att grundläggande behov blir tillfredsställda och beroendet av utlandet minskar. För det andra måste produktionen ökas.

I-länderna, å sin sida, måste dels anpassa sig till ett läge med mer jämbördiga relationer mellan ländergrupperna, dels skapa en ny och bättre livsstil.

3.1 För kollektiv självtillit i tredje världen

I sin strävan efter utveckling måste u-länderna fördjupa kontakterna sinsemellan och åstadkomma kollektiv självtillit. Den kan anta två former. För det första gäller det för grupper av länder i tredje världen att samarbeta på ett sätt som kompletterar de nationella ansträngningarna och förbättrar villkoren för dessa. För det andra måste u-länderna samarbeta i ett slags fackförening vars verksamhet skulle föras mot i-länderna. För att lyckas med denna inriktning av den kollektiva självtilliten måste u-länderna kunna rikta trovärdiga hot om konfrontation mot i-länderna. Det innebär inte att samarbete blir omöjligt. Tvärtom är konfrontationspolitiken närmast att betrakta som ett påtryckningsmedel i förhandlingar mellan ländergrupperna.

Den första aspekten av den kollektiva självtilliten - samarbetet mellan tredje världens länder - skulle gälla gemensamma ansträngningar på fem olika områden.

- 1 Industri- och jordbruksutvecklingen ska samordnas så att den ekonomiska balansen mellan länderna och effektiviteten i produktionen kan förbättras. På så vis skulle även handeln mellan länderna öka. I samband med detta bör u-länderna upprätta gemensamma transportföretag, marknadsföringsföretag, konsultföretag etc för att minska beroendet av transnationella* företag.
- 2 Självständiga finansiella institutioner i tredje världen bör byggas upp. De internationella banker som idag finns är i allmänhet inte neutrala och fungerar inte demokratiskt. Därför måste tredje världens länder sätta upp egna banker. Finansieringen skulle i första hand komma från OPEC-länderna, som idag kanaliserar en stor del av sina överskott till institutioner i i-länderna.
- 3 Tredje världen bör upprätta ett eget, gemensamt penningssystem. Detta skulle öka det internationella penningssystemets stabilitet och kunna göra u-lands-pengar till internationella reservvalutor. Vidare skulle det ge u-länderna möjligheter att samordna administrationen av sina egna valutareserver.
- 4 U-ländernas teknologiska kapacitet måste förstärkas. De måste dels utveckla egna teknologier, dels hävda sig bättre när de köper kunskap utifrån. De måste sätta upp egna konsultföretag på dessa områden för att bryta de transnationella företagens hegemoni.

* Transnationella - "övernationella" - företag är en term som alltmer används i stället för multinationella företag, då den på ett bättre sätt beskriver nationalstaternas begränsade kontrollmöjligheter över dessa företags verksamhet.

5

I-ländernas informationsmonopol måste brytas. U-länderna bör starta egna nyhetsförmedlingar och tidskrifter och andra informationsorgan. Härigenom kommer i-ländernas folk att få en mer realistisk bild av u-ländernas situation.

Den andra aspekten av den kollektiva självtilliten - samarbetet i en fackförening för u-länder - skulle gälla verksamheter på tre olika områden. För det första skulle u-länder som producerar vissa råvaror slå sig ihop och kräva att få bättre betalt för sin export till i-länderna. För det andra skulle de tillvarata sin potentiella makt som importörer. De borde undersöka marknaderna bättre och utbyta information exempelvis om de transnationella företagens internhandel. De skulle också kunna etablera gemensamma handelsföretag. För det tredje bör u-länderna samarbeta i syfte att bättre kontrollera de transnationella företag för vilka de är värdar.

3.2

En dagordning för förhandlingarna mellan tredje världen och i-länderna

Förhandlingar mellan ländergrupperna kan ge positiva resultat inom ett antal olika områden på kort och medellång sikt. De punkter som här föreslås är inte i sig själva tillräckliga för att upprätta en ny världsordning. Men de är inte heller oberoende av varandra. Man kan inte bara genomföra den ena eller den andra och lämna de övriga. De måste genomföras tillsammans, och dessutom måste de enskilda länderna inrikta sig på en alternativ utveckling. Dessa förslag bör kunna behandlas av det sjunde särskilda mötet i september 1975.

Resurser i u-länderna som ägs av utlänningar bör ställas under nationell kontroll. Världssamhället har länge erkänt principen att varje nation ska ha kontroll över sina naturresurser. Men denna princip har inte omsetts i praktisk handling.

Nya mönster för internationell produktion och handel skulle upprättas. Handeln med vissa råvaror bör kontrolleras så att produktionsvolymen och världsmarknadspriser varierar mindre mellan åren. Vidare bör i-landsmarknaderna i ökad utsträckning öppnas för u-ländernas export av varor som inte hör till de traditionella exportprodukterna. U-länderna bör i ökad grad förädla sina exportvaror.

De internationella patent- och copyrightbestämmelserna bör ändras. Kunskap får inte vara privat egendom. De transnationella företagen bör förmås att utveckla teknologi även i u-länderna.

Världens industriella lokalisering bör förändras radikalt så att u-länderna får en större andel av den totala industriproduktionen. I stället för att flytta resurser - exempelvis arbetare, energi, råvaror - från

u-länder till i-länder bör produktionen förläggas till u-länderna. Det finns stora, outnyttjade möjligheter att göra det.

Som ett komplement till övriga åtgärder måste finansiella resurser överföras till u-länderna. Det är viktigt att sådana överföringar inte används som medel att utöva politiska påtryckningar. Idag förekommer detta både i samarbetet mellan enskilda i- och u-länder och mellan u-länder och internationella organ. Finansiella överföringar från i-länder till länder i tredje världen är alltid små i förhållande till u-ländernas egen utvecklingsfinansiering. Överföringarna måste därför sättas in så att de gör största möjliga verkan. För att kunna bidra till en ny världsordning måste de utnyttjas på ett sätt som främjar en alternativ utveckling. Överföringarna får inte motverkas av en negativ handelspolitik från i-ländernas sida. De bör användas så att de stärker mottagarnas förmåga att göra egna teknologiska innovationer. De bör alltid utgå som gåvor, men endast till länder som planerar att utplåna fattigdomen och stärka självtilliten. I annat fall bör de enbart avse insatser som kommer de mest eftersatta grupperna till del. Resursöverföringar i form av konsulthjälp etc bör alltid utnyttja den kapacitet som finns i tredje världen.

För att förhindra svältkatastrofer bör tillräckliga lager upprättas. Vidare måste tredje världens förmåga att producera livsmedel stärkas.

4

FÖR ETT NYTT INTERNATIONELLT UTVECKLINGS- OCH SAMARBETSSYSTEM UNDER FÖRENTA NATIONERNA

Den alternativa utveckling som beskrivits i denna rapport kräver drastiska förändringar av FN-systemet. FN bör i framtiden kunna medverka till att införa en ny världsordning, sätta stopp för utsugningen av tredje världen, säkerställa allas tillgång till resurser, varor, tjänster och marknader. FNs roll blir att fungera som världsparlament där förhandlingar kan föras och där de underprivilegierade kan göra sin stämma hörd. Vidare bör de resurser som står till FNs förfogande kraftigt ökas.

Ett FN-system ägnat åt utveckling och internationellt samarbete skulle fylla fyra funktioner.

Den första vore att samla in data och övervaka utvecklingen. Det saknas idag ett system för uppföljning och utvärdering av utvecklingen nationellt och globalt.

Om ett sådant system upprättas skulle FN kunna identifiera problemen och de åtgärder som krävs och dessutom förutse de svårigheter som kan uppstå.

FNs andra uppgift vore att säkerställa utbytet av information mellan länder. Enskilda länders utveck-

lingsmodeller och problem skulle kunna diskuteras i FN så att andra länder kunde dra nytta av de erfarenheter som gjorts. Samtidigt skulle FN kunna fungera som opinionsbildare i olika frågor.

Den tredje uppgiften vore att fungera som forum för förhandlingar.

FNs fjärde funktion vore att lämna olika slags bistånd. Ett effektivt bistånd förutsätter dock att de olika FN-organens verksamheter slås ihop och samordnas.

Behovet av samordning och organisatoriska förbättringar gäller emellertid inte bara FN som biståndsgivare, utan systemet som helhet. Det är nödvändigt att sätta stopp för den nu rådande, cancerliknande spridningen och tillväxten av underorgan, sammanträden och rapporter.

FNs verksamhet bör vidare decentraliseras. Alla frågor som bättre kan skötas regionalt bör förläggas på den nivån.

Tjänstemannakåren bör förbättras. De organisatoriska reformerna kommer att minska personalbehovet vilket gör det möjligt att avlägsna tjänstemän som inte sätter utvecklingen i främsta rummet. Därigenom skulle också organisationen avkoloniseras och medge tjänstemän från tredje världen att stiga i graderna. Sekretariatet måste föryngras.

Finansieringen av FNs verksamhet, särskilt biståndet, kan inte som hittills vila på frivilliga bidrag. De bör alltmer tillfalla organisationen automatiskt. Automatiken skulle kunna säkras genom att en del av inkomsterna från havsbottnens utvinning tillföll FN. Vissa internationella verksamheter, exempelvis transporter på haven, skulle kunna beskattas, och Internationella Valutafondens speciella dragningsrätter skulle kunna användas som bistånd.

De förändringar som har föreslagits går att genomföra, men initiativet kan inte komma från det nuvarande FN-sekretariatet. Det borde komma från det sjunde särskilda mötet.

Sammanfattningsvis

Vi lever i en enda värld. Tredje världen och i-länderna står inför samma utmaning: att följa en alternativ utveckling. Metoderna kommer att skilja sig åt, men grunden kommer överallt att vara densamma, nämligen respekt för människor, jämlikhet, självtillit, rätten till mångfald, främjande av miljövänlig teknologi.

Vi har ett gemensamt intresse: att skapa en internationell miljö som underlättar sökandet efter en alternativ utveckling.

Vi har ett hopp: att bygga upp ett system för internationellt samarbete som gör vår uppgift enklare.

Nedan följer en förteckning över resultatvärderingsstudier utgivna i serien "Meddelande från Utredningsbyrån"

- 1) Sammanfattning av en studie över genomförande och kontroll av ett decentraliserat program för hälsocentraler på landsbygden i Tanzania. Förf.: William P. Mayer (1974 08 02)
- 2) Sammanfattning av 1974 års utvärderingsrapport om CADU och EPID i Etiopien. Förf.: Dagnachew Yirgou et al. (1974 08 30)
- 3-5) Vattenförsörjning i Östafrika - Tre vetenskapliga studier i sammandrag (1974 09 15)
 - 3) Preliminary Results of an Impact of Rural Water Supply Schemes Built by Self-help. Förf.: G. Tschannerl och M. Mumwahuzi, Dar es Salaam
 - 4) Evaluation of the Development Impact of Rural Water Supply Projects in East African Villages Förf.: Dennis Warner
 - 5) Impact and Economics of Community Water Supply. A Study of Rural Water Investment in Kenya. Förf.: I.D. Carruthers
- 6) Personalbistånd i Tanzania. Effektivitet och utländsk personal inom det tanzaniska vattenförsörjningsprogrammet. Förf.: Göran Hydén, Pius H. Mallya, Ngasambi Mitalo och Habib J. Nyundo (1974 10 30)
- 7) Bönderna i Mpigi-dalen. Kibaha Farmers' Training Centre. Tanzanias Kustregion 1965-68. Förf.: Anita Francke (1974 11 14)
- 8) Sammanfattning av en preliminär rapport om Mtu ni Aya. masshälsokampanjen i Tanzania. Förf.: Budd L. Hall och C. Zikambona (1974 12 02)
- 9) Finansiering av småindustriutveckling. Forskningsprojekt utfört av Världsbanken i samarbete med SIDA (1975 01 22). Förf.: D Kochav, H Bohlin, K DiTullio I Roostal, N Wahl
- 10) Landsbygdsutveckling i Bangladesh, kommenterad sammanfattning av aktuella skrifter och utredningar. Förf.: Bo Kage Carlson (1975 02 28)

- 11) Aktionsevaluering - en alternativ evalueringsmetod inom småindustriprogrammet i Kenya. Förf.: Hans Kristensen, Institutet för Utvecklingsforskning i Köpenhamn (1975 03 04)
- 12) Konflikter inom landsbygdsutvecklingen i Etiopien - sammanfattning av Ethiopia Political Contradiction in Agricultural Development. Förf.: Michael Ståhl, 1974 (1975 03 04)
- 13) Tanzanias bank för landsbygdsutveckling - en nordisk utvärdering i sammanfattning, november 1974. (1975 03 04). Förf.: K E Svendsen, H Westman, R Sörum, L Wohlgemuth
- 14) Arbetsintensiva metoder inom vägbyggnadsverksamhet. Sammanfattning av forskningsprojektet "Study of the substitution of labour and equipment in civil construction" utfört inom Världsbanken (1974 04 05)
- 15) När elektriciteten kom till byn - sammanfattning av en studie om landsbygdselektrifiering i Kenya. Förf.: Anders Hjort. ("Socio-economic effects of rural electrification in Kenya" - Department of Social Anthropology, University of Stockholm, 1974) (1975 06 15)
- 16) Vart tar alla studenter vägen? - sammanfattning av en studie rörande zambiska sekundärskoleelevers arbetsmarknadssituation efter avslutad utbildning. Tracer Project Group, University of Lusaka, Zambia
- 17) En sammanfattning av Tanzanias utvecklingspolitik - mål och resultat 1967-74. Förf.: Reginald Green (1975 07 24)
- 18) En sammanfattning av WHAT NOW För en alternativ utveckling. (1975 08 04), Dag Hammarsköldfonden, Uppsala 1975.